

FORTIFIKATIONSVERKET'S BYGGNADSMINNEN

Granhammars herrgård

FORTIFIKATIONSVERKET

Granhammars herrgård avbildad i en litografi av Alexander Nay ur "Uplands herregårdar" från 1881.

Herrgård från 1700-talet med rötter i medeltiden

Några mil norr om Stockholm, vid Svea Livgarde i Kungsängen, ligger Granhammars herrgård. Platsen har varit känd ända sedan medeltiden, men själva herrgårdsbyggnaden uppfördes på nytt efter en brand i början av 1700-talet. För ritningarna stod den berömde Carl Hårleman som var den tidens mest inflytelserika arkitekt.

Granhammar har historiska rötter som sträcker sig tillbaka till medeltiden. Platsen finns omnämnd i skrifter från 1200- och 1300-talen och gården uppges år 1299 vara kyrkans egendom. År 1344 tillhör gården Uppsala domkyrkas byggnadsfond. År 1445 övertogs gården av släkten Örnflycht och stannade i deras ägo under nästan två sekel.

Granhammars gård finns upptagen på en lantmäterikarta som förmodas vara från 1600-talets senare hälft. Förutom gård och ladugård visas där också mindre torpställen och bebyggelse runt gården. Granhammar hade vid den tiden passerat flera släkter, från Rosencrantz och Soop, till greve Axel Wachtmeister som ropade in gården 1690 på en offentlig auktion.

Carl Hårleman, en gravyr av Jacob Haid efter ett porträtt av Olof Arenius.

Granhammars södra fasad i festskrud, fotot är taget någon gång före 1905.

Huvudbyggnaden brann ned någon gång mellan 1712 och 1718. Dåvarande ägaren Hans von Fersen lät bygga nya flyglar, men det dröjde fram till 1750 innan en ny huvudbyggnad uppfördes. Den ritades av Carl Hårleman som var en av landets mest betydelsefulla arkitekter, en centralgestalt i 1700-talets franskinfluerade rokoko och ansvarig för färdigställandet av Stockholms slott. Mellan 1802 och 1804 byggdes huvudbyggnaden till med en gästvåning efter ritningar av arkitekten Gustaf Albrecht Pfeffer.

Parken utökades och förskönades under åren 1777–1819 av Albrekt von Lantingshausen. Grevn och hustrun Jeanna delade intresset för den engelskinspirerade romantiska parken med sin vän hertig Karl – senare kung Karl XIII. Parken och trädgården har sedan dess omformats flera gånger och anpassats till nya tiders ideal.

Svea Livgardes nya kasernområde anlades vid Granhammar, efter att staten köpt godset år 1964. Regeringen förklarade år 1994 Granhammars herrgård som byggnadsminne.

Trapphuset restaurerades 2008–2009 och har idag ursprungliga kulörer och material.

Sydvästra salongen 1903. Rummet var ursprungligen herrns sängkammare.

Årtal Granhammar

- 1299** Omnämns som kyrkans egendom. Känd plats sedan medeltiden.
- 1690** Axel Wachtmeister köper godset på offentlig auktion.
- 1718** Mangårdsbyggnaden brinner ned, von Fersen låter bygga två flyglar.
- 1750** En ny huvudbyggnad uppförs, ritat av slottsarkitekten Carl Hårleman.
- 1802** Tillbyggnad av gästvåning påbörjas, arkitekt är Gustaf Albrecht Pfeffer.
- 1964** Godset övergår i statlig ägo.
- 1994** Granhammar blir statligt byggnadsminne.
- 2006** Dränering och underhåll av källaren samt påföljande år underhåll av fasad, fönster och tak.

Samma rum idag.

Fakta Granhammar

- Belägen 5 km norr om Kungsängen, ca 3,5 mil från Stockholm.
- Parken och trädgården omfattar ca 22 hektar mark.
- Mångårdsbyggnaden ritades av slottsarkitekten Carl Hårleman.
- En del torp som tidigare tillhört Granhammar finns fortfarande kvar.
- Ägs och förvaltas av Fortifikationsverket.

Förvaltning av ett levande kulturarv

Fortifikationsverket är Sveriges största fastighetsägare – i vårt bestånd finns en mångfald av fastigheter. Vi förvaltar bland annat kulturhistoriskt värdefulla byggnader och områden med högt kulturhistoriskt värde. Drygt 300 byggnader är klassade som statliga byggnadsminnen och i dessa ingår ofta även omgivande mark och parker. Byggnadsminnena finns i hela landet – från Revingehed utanför Lund i söder, till Boden i norr.

Många av byggnaderna är en del av den militära byggnadstraditionen som sträcker sig från 1600-talet fram till idag. Det är ett kulturarv värt att bevara och utveckla.

